

Notiser om Sara Adela Lidman

Sara Lidman föddes under en snöstorm natten mot nyårsafton 1923-1924. Hennes hemby är Missenträsk i Västerbotten. Hon har en egen syndabekännelse som lyder:

"Med naglar född, jämväl sedan med tänder, har jag ätit i alla mina dagar"

Senare har hon börjat kalla den för existensens tragedi.

Man kan säga att Sara Lidman har gått på tre universitet. Det första var i Missenträsk i Västerbotten (hennes hemby alltså) Där fick hon se hur skogen övergick från självhushåll till Norrlands viktigaste export vara, och hur vattendragen gjordes till för att bli till elektricitet.

Hennes andra universitet var i Uppsala. Där fick hon bli a lära sig lite om vad stil är.

Det tredje universitetet bestod av resor i Afrika och Vietnam. Där lärde hon sig lite om själva livet.

Nu framstod den fria världen som stulen, grym och skamlig för Sara.

Sara Lidman skrev sin första roman. Tjärdalen, 1953, och sen dess har det blivit en del till med åren.

Under 1975-1987 så ägnade Sara sin mesta tid åt att utforska Västerbottens befolkning.

Det som gör Sara Lidmans texter så spännande är allt det som inte stämmer ; Hänförelsen över skönheten, fasan över grymheten kravet på rättvisa." Byns röster Dostojevski och Marx och Faulker uttyckte allt det där nästan fullkomligt, ändå måste jag ge min version, ändå, ändå". Så har Sara Lidman en gång sammanfattat det.

Sara Lidman nu även professor

Sara Lidman är inte bara en av Sveriges mest egenartade och älskade författare.

Nu kan hon kalla sig professor också. Åtta framstående personer, däribland Sara Lidman, arkitekten Ralph Erskine och nationalekonomen P-O Edin, fick på onsdagen ta emot professors namn från regeringen.

Professors namn är en av de finaste utmärkelser regeringen kan ge. Den är en belöning för utåtriktade och folkbildande samhällsgärningar på hög vetenskaplig eller konstnärlig nivå, men medför ingen professur vid ett lärosäte.

Källa: Aftonbladet 1999-07-07

1953 tilldelad Svenska Dagbladets litteraturpris (delat med Oscar Parland)

1980 tilldelad Nordiska rådets litteraturpris

1985 mottagare av Selma Lagerlöfs litteraturpris

1991 tilldelad Aniara-priset

1992 tilldelad Ivar Lo-priset

1993 tilldelad Gerard Bonniers pris

1993 tilldelad Harry Martinson-priset

Källa: Project Runebergs hemsida.

Sara Lidman är 1998 års mottagare av Sixten Heymans pris.

Sara Lidman

Författare från Missenträsk. Debuterade med stor framgång 1953 med romanen Tjördalen, tätt följd av Hjortronlandet som gav Jörnsbygden en identitet. Starkt engagerad i internationella frågor, bl.a. i kampen mot Vietnamkriget, liksom i många av vårt lands sociala frågor. Återvände till hembygden genom det storslagna eposet om järnvägsbygget i fem romaner. Som förnyare av det svenska språket är hon en av de stora i vår litteratur. Hedersdoktor vid Umeå universitet.

Källa: Jörns hemsida.

Hon lever alltid i våra hjärtan

Sara Lidman, 80, blev en av våra största berättare. Hon var seg och tjurig som en fjällbjörk. En sån där som man inte kan säga hur gammal den är, men som har stått där hur länge som helst. Och som kommer att stå kvar. Långt efter att den har dött. Precis som Sara Lidman. Hon dog i går på ett sjukhem i Umeå. Men hon kommer att stå kvar.

Alla gillade inte Sara Lidman. Många avskydde hennes åsikter, hon stod till vänster, tyckte illa om USA:s politik och sa det också.

Åtskilliga storstadsbor begrep inte hennes envisa kamp för Norrland och norrlänningarna. Andra tyckte bara att hennes patos kändes hotfullt. Som det ofta gör för folk som själva inte har något. Hon föddes 1923 i Missenträsk, en liten håla nära Jörn i Västerbotten.

Skammen hängde med

Farfar Erik, handelsmannen, var kommunalnämndens ordförande i Jörn. Erik försökte göra pengar på att järnvägen skulle komma, men det slutade i ekonomisk katastrof. Samtidigt som järnvägen invigdes dömdes han till ett halvårs fängelse. Han drog halva bygden med sig i eländet, och när han släpptes från fängelset flyttade han till Missenträsk där hans svåger ropat in en liten gård på auktion. Nesan, skammen och skulden hängde med. Saras stränga mor mässade alltid om att familjen inte fick gå under i svält och svammel. Pappan var småbrukare och en pratkvare. En Berättare. Sara avgudade honom. Hon älskade hans berättelser, formades av hans språk. Och hon fascinerades av sin farmor som "kunde prata med gräset".

Hon skrev små berättelser när hon gick i skolan. Hon skrev bra. Mycket bra. Fast det var först i puberteten som hon började skriva på allvar. Men då hade det också kunnat ta slut. Sara drabbades av tuberkulos och lades in på sanatorium. Där utvecklades hennes skrivande och hennes intellektuella intressen.

Debuten var en sensation

Unga begåvade människor dog runtomkring henne. Men hon klarade sig. Hon tog realen i Piteå, studerade per korrespondens, tog studenten 1944 och började plugga i Uppsala. Studierna avbröts av flera sanatorievistelser. Hon var pank, hon var trött. Hon refuserades gång på gång. Men hon växte, växte, växte och 1953 slog hon till med Tjärdalen - en fullständigt sensationell debut. Boken sålde enormt. Det blev ett osannolikt ståhej i media och Sara Lidman, vacker som en filmstjärna, blev rikskändis.

Två år senare kom Hjortronlandet. Sen bara fortsatte det. 1960 åkte hon till Sydafrika, på den tiden ett groteskt samhälle med vidriga raslagar.

"Jag är fylld av vämjelse"

Sara inledde ett förhållande med Peter Nthite. "En neger!" Hon åtalades för brott mot raslagarna. Men myndigheterna hade inte räknat med den stora publiciteten och lade ner fallet.

- Jag är fylld av vämjelse över att de gav mig denna gynnade behandling. Mitt samvete plågar mig därför att jag tillåtits att gå fri för att jag råkar vara en välkänd svensk författarinna, sa hon.

- Hon är värre än ryggsnitt, kommenterade svenska ambassaden.

Hennes roman Jag och min son som kom 1961 öppnade svenskarnas ögon för de skrämmande förhållandena i Sydafrika.

Sara Lidman var en av de ihärdigaste motståndarna till USA:s krig i Vietnam. Hon turnerade outtröttligt landet runt och ledde passionerade möten mot kriget.

"Jävla häftig kärring, va?"

När hon kom till Söderhamn tog Kuriren en bild på den lokala FNL-gruppen som satt kring Saras fötter och tindrade. Jag satt närmast. - Jävla häftig kärring, va? sa min kompis Pettersson efteråt. Jävla häftig kärring. Och inte blev hon mindre häftig när man faktiskt började läsa vad hon skrev. Sara skrev med en klar renhet som kändes som ett korsdrag genom skallen. Tiden, rummet, allt annat blåstes liksom bort. Och kvar fanns bara Berättelsen. Stort.

Lämnade aldrig barrikaderna

Hon fick en massa priser, blev professor och skrev till slut 21 böcker, den sista, Kropp och själ, kom i fjol. Hon skrev om gruvarbetarna i Kiruna, hon skrev om Afrika och Vietnam. Hon skrev om Världen. Men hon kom alltid tillbaka till Västerbotten. Och hon lämnade aldrig barrikaderna. I december fyllde damen med det spretiga håret 80. Det kändes osannolikt.

Lika osannolikt som att hon nu är död.

Men, hon står kvar.

Här är hennes böcker:

Tjärdalen, roman (1953)

Hjortronlandet, roman, (1955)

Regnspiran, roman (1958)
Bära mistel, roman (1960)
Jag och min son, roman om Sydafrika (1961)
Med fem diamanter, roman om Kenya (1964)
Samtal i Hanoi, intervjuer (1966)
Två piecioma brylantami 1968
Gruva, rapportbok. Foto: Odd Uhrbom (1968)
Vänner och u-vänner, artiklar/klippbok (1969)
Marta Marta, pjäs (1970)
Fångarna i Nam Dinh, artiklar om Vietnam (1972)
Jernbane-sviten
Din tjänare hör (1977)
Vredens barn (1979)
Varje löv är ett öga 1980
Nabots sten (1981)
Den underbare mannen (1983)
Järnkronan (1985)
Bröd men också rosor 1985
Varje löv är ett öga, klippbok (1980)
...och trädet svarade, klippbok (1988)
Lifsens rot, roman, fristående fortsättning på Jernbanesviten (1996)
Oskuldens minut 2001
Kropp och skäl, samlingsvolym, 2003

Källa: Publicerad: 2004-06-18 i Aftonbladet